

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ – ТЕОРЕТИЧНІ
ЗАСАДИ ТА ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ**

МОНОГРАФІЯ

**Харків
2019**

УДК 657.37:006.032

М 43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського національного економічного університету
(протокол № 10 від 26.06.2018 р.)*

Рецензенти:

В.В. Немченко – завідувач кафедри обліку і аудиту Одеської національної академії харчових технологій, д-р екон. наук, професор
Н.А. Остап'юк - директор інституту обліку Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, д-р екон. наук, професор

Н.А. Волкова – завідувач кафедри економічного аналізу Одеського національного економічного університету, канд, екон. наук, доцент

М 43 Міжнародні стандарти фінансової звітності - теоретичні засади та практика впровадження в Україні : монографія / за ред. Н.О. Лоханової. - Харків: «Діса плюс», 2019. – 234 с.

ISBN 978-617-7927-06-7

Монографію присвячено дослідженню теоретичних та практичних аспектів організаційно-методичного забезпечення обліку, внутрішнього контролю та аудиту в умовах запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Монографія розрахована на широке коло читачів, зокрема науковців, практиків, здобувачів вищої освіти різних рівнів та усіх, хто цікавиться питаннями запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.

ISBN 978-617-7927-06-7

УДК 657.37:006.032

©Колектив авторів

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	4
<i>Черкашина Т.В.</i> Облік оренди за міжнародними стандартами у державному секторі.....	5
<i>Волчек Р.М.</i> Особливості визначення ринкової вартості об'єкта оцінки відповідно до імплементації МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості»	18
<i>Артюх О.В., Хетагурова Н.О.</i> Методологічні аспекти внутрішнього контролю в світлі вимог міжнародних стандартів..	61
<i>Доценко О.В.</i> Витрати на дослідження та розробки: міжнародні та національні аспекти обліку	72
<i>Лоханова Н.О.</i> Нова концептуальна основа фінансової звітності: практика застосування	84
<i>Кузіна Р.В.</i> Генезис формування корпоративної звітності для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР)	93
<i>Лоханова Н.О.</i> Проблеми практичного застосування МСФЗ 16 «Оренда».....	113
<i>Шаровська Т.С.</i> Особливості проведення аудиту в умовах таксономії фінансової звітності та МСФЗ.....	124
<i>Яцунська О.С.</i> Розкриття інформації про основні засоби в умовах подання XBRL-звітності.....	136
<i>Кубік В.Д.</i> Справедлива вартість відповідно до МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» - проблеми застосування в Україні	149
<i>Белінська О.В., Шереп І.Л.</i> Облікова модель реалізації програм лояльності в умовах МСФЗ.....	157
<i>Бойко О.С.</i> Проблемні аспекти застосування МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»	179
<i>Самострол С.В.</i> Деякі методичні аспекти аудиторських перевірок фінансової звітності за МСФЗ	189
<i>Будник І.В.</i> Проблемні аспекти застосування МСБО 8 «Нематеріальні активи»	202
<i>Добрунік Т.П.</i> Особливості застосування МСБО 41 «Сільське господарство» у практиці вітчизняних аграрних підприємств	212

*Артюх О.В., д.е.н., доцент
Хетагурова Н.О., аспірантка
кафедри бухгалтерського обліку та аудиту*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ У СВІТЛІ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ВИМОГ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Обов'язковим інструментом управління конкурентоспроможністю є організація ефективного внутрішнього контролю на підприємстві, який здатний адаптуватися під впливом зовнішнього оточення, еволюціонувати і розвиватися одночасно з суб'єктом господарювання. Результати контролю виступають базою для прийняття управлінських рішень з метою подальшого удосконалення діяльності підприємства, підвищення її прибутковості та ефективності загалом. Для розкриття особливостей організації внутрішнього контролю господарчого суб'єкта у конкурентному бізнес-середовищі насамперед необхідно дослідити поняття «внутрішній контроль» через визначення його сутності, яке у сучасній системі управління тлумачиться неоднозначно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор. Проблемні аспекти методології внутрішнього контролю висвітлювалися у дослідженнях багатьох вчених – С. В. Бардаша, М. Т. Білухи, О. А. Боярової, Ф. Ф. Бутинця, Т. А. Бутинця, Н. Г. Виговської, Є. В. Калюги, Т. О. Каменської, М. Д. Корінька, В. Ф. Максимової, Л. В. Нападовської, Н. І. Петренко, та у роботах інших вітчизняних та зарубіжних дослідників. Водночас варто виділити найбільш вагомий результати напрацювань вчених: С. В. Бардаша – у розвиток загальної концепції і теорії внутрішнього контролю у приватному секторі економіки; М. Д. Корінька, В. Ф. Максимової – у процес систематизації методологічних та практичних аспектів внутрішнього контролю; Ф. Ф. Бутинця – у розвиток аудиторської професії з урахуванням національних традицій; Т. А. Бутинця – в удосконалення підходів до створення ефективної системи внутрішнього контролю в залежності від розмірів, структури,

галузевої спрямованості суб'єктів господарювання; Н. Г. Виговської – у компаративне оцінювання внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту; Сметанка О. В. – у розробку методичного забезпечення внутрішнього аудиту в корпоративному секторі економіки України; Сафонової М. Ф. – у розвиток концепції обліково-податкової системи внутрішнього контролю і аудиту для забезпечення ефективності господарюючих суб'єктів. Відзначаючи цінність отриманих результатів, слід зауважити, що відсутність єдиного підходу до методологічних положень внутрішнього контролю, неоднозначність нормативного тлумачення понятійних категорій, його концептуальних засад обумовлюють подальший науковий пошук у заданому напрямку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

На сьогодні залишаються відкритими проблемні аспекти єдиного підходу до понятійного апарату внутрішнього контролю (у тому числі за його структурними компонентами). Нормативна розмитість та неоднозначність наукового тлумачення понятійних категорій у сфері внутрішнього контролю як на національному, так і міжнародному рівні обумовили напрям даного дослідження.

Формулювання цілей (постановка завдання). Метою даного дослідження є узагальнення нормативних вимог та наукових підходів щодо визначення внутрішнього контролю у системі управління суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. За Глосарієм термінів Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (МСА) внутрішній контроль (internal control) – це процес, розроблений, запроваджений і підтримуваний тими, кого наділено найвищими повноваженнями, управлінським персоналом, а також іншими працівниками, для забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей суб'єкта господарювання стосовно достовірності фінансового звітування, ефективності та результативності діяльності, а також дотримання застосовних законів і нормативних актів [1]. Аналізуючи сутність цього терміну не можна не зазначити, що міжнародні норми жорстко локалізують цілеспрямованість суб'єктів господарювання при здійсненні внутрішнього контролю, обмежуючись досягненням: достовірності тільки фінансової звітності; ефективності та результативності діяльності (без врахування прогнозних новацій);

дотримання чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів.

Більш узагальнено поняття «внутрішній контроль», тлумачиться у Міжнародних стандартах професійної практики внутрішнього аудиту (International Standards for Professional Practice of Internal Auditing (Standards)), за якими «внутрішній контроль – це будь-який захід, вжитий керівництвом, радою або іншою стороною з метою управління ризиками та збільшення ймовірності досягнення поставлених цілей та задач. Керівництво планує, організовує і керує реалізацією необхідних заходів для забезпечення достатньої впевненості в тому, що цілі та задачі будуть досягнуті» [2].

З ціллю впровадження в Україні міжнародної професійної практики внутрішнього контролю за його складовими доречно зіставити зміст понять «внутрішній контроль» та «внутрішній аудит» у світлі міжнародних нормативів.

Так, Міжнародним Інститутом Внутрішніх Аудиторів (ІВА) України, створеним на базі міжнародної професійної асоціації – Global ІА (глобальної платформи професії внутрішнього аудитора), дефініція «внутрішній аудит» розглядається як «незалежна, об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та покращувати її діяльність; та допомагати організації досягати поставлених цілей за допомогою системного, упорядкованого підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю, і корпоративного управління (Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту: стандарти якісних характеристик / Attribute Standards; стандарти діяльності / Performance Standards; стандарти практичного застосування) [2]. Вимоги же МСА прямо не пояснюють дефініцію «внутрішній аудит», хоча опосередковано визначають її зміст через розкриття поняття «внутрішній аудитор». За МСА 610 «Використання роботи внутрішніх аудиторів» під підрозділом внутрішнього аудита розуміють частину структур внутрішнього контролю та управління, а під діяльністю внутрішніх аудиторів – діяльність суб'єкта господарювання, що передбачає надання впевненості та консультування, призначені для оцінювання й поліпшення ефективності процесу управління суб'єктом

господарювання на найвищому рівні, а також процесів управління ризиками і внутрішнього контролю [1, с. 669].

Аналізуючи міжнародні правила щодо змісту вищенаведених понятійних категорій необхідно відмітити, що Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту на відміну від вимог МСА обумовлюють більш широкий функціональний діапазон внутрішнього контролю та його структурної компоненти – внутрішнього аудиту. У цьому контексті погодимося з тим, що «цільові орієнтири внутрішнього аудиту, а, відповідно, і підходи до трактування його змісту, багато в чому залежать від діяльності суб'єктів господарювання, в яких він проводиться, адже це змінює його функції, визначає мету, об'єкти, предмет і, відповідно, завдання аудиторських перевірок. Без чіткого визначення терміна «внутрішній аудит» неможливо, по-перше, сформулювати цілі створення відділу внутрішнього аудиту, і, по-друге, саме визначення поняття «внутрішній аудит» допоможе створити необхідні методичні інструменти для ефективного здійснення працівниками внутрішнього аудиту своєї діяльності відповідно до визначених для них функціональних обов'язків» [3, с. 277].

У цьому зв'язку не можна не враховувати і результати дослідження міжнародної компанії «Ernst & Young Global Limited» (Ернст энд Янг) щодо видів діяльності відділів внутрішнього аудиту суб'єктів господарювання, з яких ключовими виявилися напрямки: оцінювання надійності та ефективності системи внутрішнього контролю (СВК); консультування виконавчого керівництва з різних питань; моніторинг процесу усунення недоліків СВК [4].

У нормативних джерелах національного рівня внутрішній контроль регламентується здебільш у державній сфері. На недержавному же рівні дефініція «внутрішній контроль» імплементується у досить обмеженому контексті – як «внутрішній контроль якості виконання завдання», та являє собою «оцінку роботи аудитора або ключового партнера з аудиту, задокументовану у робочих документах аудитора, на предмет підтвердження обґрунтованості висновків, що містяться у проекті аудиторського звіту або інших звітів» відповідно до вимог ст. 1 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [5]. Втім слід підкреслити, що при провадженні аудиторської діяльності в Україні

застосовуються МСА згідно зі ст. 13 цього Закону, а тому у вітчизняній аудиторській практиці терміни «внутрішній контроль», «внутрішній аудит», як і інші спеціальні терміни, визначаються за міжнародними регламентами. Разом з цим, керуючись діючими повноваженнями в аудиторській сфері, Аудиторською палатою України відповідно до Положення про постійне удосконалення професійних знань аудиторів України, затвердженого рішенням Аудиторської палати України від 31.05.2007 р. №178/5 (зі змінами й доповненнями), у Робочій Програмі постійного удосконалення професійних знань аудиторів з теми «Отримання незалежним аудитором розуміння системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання та використання роботи внутрішнього аудиту» розкрито зміст цих дефініцій у більш поглибленому контексті, а саме:

– внутрішній контроль – це система спостережень і перевірки відповідності процесу функціонування керованого об'єкта прийнятим управлінським рішенням з метою об'єктивної оцінки результативності й ефективності діяльності, встановлення законності та доцільності господарських операцій, достовірності звітності, збереження власності, виявлення внутрішньогосподарських резервів і підвищення ефективності діяльності. Внутрішній контроль на підприємстві – це процес, що повинен реалізовуватися постійно повноважними органами управління та працівниками підприємства із застосуванням контрольних процедур і методів на основі доступної інформації»;

– внутрішній аудит – це регламентована внутрішніми документами діяльність спеціального підрозділу підприємства з контролю всіх ланок управління та різних сторін функціонування підприємства, спрямована на вдосконалення його управління. Метою внутрішнього аудиту є допомога органам управління підприємства (загальним зборам, наглядовій раді, виконавчому органу) в підтриманні ефективного стану системи внутрішнього контролю для досягнення стратегічних та оперативних цілей підприємства доцільними і результативними способами [6].

Аналізуючи сутність задекларованих категорій на національному рівні, не можна не зазначити, що дефініція «внутрішній контроль» має вельми широку змістовну варіативність, зокрема у частині перевірки достовірності інформації в обліковій сфері. В організаційному ж аспекті внутрішній аудит розглядається

як окрема структура внутрішнього контролю – «спеціальний підрозділ ... з контролю», з чим не можна не погодитися.

У бюджетному процесі внутрішній контроль спрямований на забезпечення ефективного управління бюджетними коштами: через оцінку управління бюджетними коштами, включаючи проведення державного фінансового аудиту); через правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності; через досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання ...; через проведення аналізу та оцінки стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів; через запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави у процесі управління об'єктами державної власності; через обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету. Відповідно до ст. 26 Бюджетного кодексу України внутрішній контроль – це комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ [7].

У Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року, державний внутрішній фінансовий контроль – «це інструмент державного управління, який призначений для підвищення ефективності використання державних фінансів. На нормативному рівні такий контроль визначається, як «інструмент управління, що дає змогу керівництву органів державного і комунального сектору перевірити стан виконання завдань органу», та який здійснюється у процесі діяльності цих органів [8]. Важливим, на наш погляд, є те, що державний внутрішній фінансовий контроль розглядається у різній площині – і з точки зору внутрішнього контролю, і внутрішнього аудиту, та їх гармонізації. Не можна не погодитися і з твердженням чіткого розмежування цих дефініцій. Разом з цим здається досить дискусійним наголос, що «внутрішній аудит повинен визначати, яким чином здійснюється внутрішній контроль» [8]. Впевнені, що у такому контексті внутрішній аудит виступає лише як інструмент внутрішнього контролю, що необґрунтовано звужує сутність внутрішнього аудиту та контролю, обмежує розуміння їх взаємозв'язку.

Приймаючи до уваги вимоги міжнародних стандартів та досліджуючи сутність внутрішнього контролю через визначення його головної мети (а це, на наш погляд, виявлення та попередження чинників, які негативно позначаються на реалізації прийнятих управлінських рішень, а також доведення результатів контролю та надання пропозицій щодо підвищення результативності бізнесу), вважаємо за доцільне запропонувати дефініцію «внутрішній контроль» у такому тлумаченні: внутрішній контроль – це процес, який здійснює суб'єкт господарювання за допомогою специфічного інструментарію, що забезпечує достатню впевненість стосовно відповідності функціонування об'єкта контролю прийнятим управлінським рішенням у напрямку успішного досягнення мети та подальшого розвитку суб'єкта господарювання у бізнес-середовищі [9; 10, с. 52]. Впевнені, що саме у такому сенсі внутрішній контроль усвідомлюється як багатогранне явище, в якому належне місце відведено внутрішньому аудиту.

У бюджетній галузі внутрішнім аудитом є «діяльність підрозділу внутрішнього аудиту бюджетної установи, спрямована на удосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності бюджетної установи та підвідомчих їй бюджетних установ, поліпшення внутрішнього контролю» [7].

Узагальнюючи сучасні нормативні вимоги та погляди дослідників вважаємо, що внутрішній аудит суб'єктів підприємництва являє собою складову внутрішнього контролю, яка по відношенню до нього є частина до цілого. Якщо припустити, що предметом внутрішнього аудиту є перевірка облікової / облікових підсистеми / підсистеми у загальній системі управління суб'єкта господарювання підприємством, то предметом внутрішнього контролю є усі процеси, пов'язані з діяльністю підприємства; при цьому межі такого контролю простягаються від прийняття управлінського рішення до визначення його результативності.

Внутрішній контроль як систему варто розглядати через його відповідність основним системним властивостям – через наявність взаємопов'язаних елементів; цілісність, тобто, внутрішню єдність; властивість зберігання визначеної стійкості при впливі зовнішніх

факторів; цілеспрямованість. Втім критичний огляд фахових джерел щодо визначення СВК дозволяє зазначити, що на сьогодні не існує єдиного підходу до тлумачення цієї дефініції як у науковому оточенні, так і на законодавчому рівні.

Низка науковців розглядає СВК як: внутрішній порядок, правила та процедури контролю [11, с. 12]; взаємодію елементів контролю [12, с. 202]; сукупність організаційної структури, методик і процедур [13, с. 153]. Інші вчені інтерпретують СВК у широкому сенсі – як здійснення організаційних і технологічних дій; у вузькому – як комплекс впорядкованих взаємопов'язаних заходів, методик і процедур [14]. Такої ж позиції дотримується дослідниця О. А. Петрик, визначаючи СВК як «комплекс заходів, адміністративних та структурно-організаційних елементів, які в своїй сукупності спрямовані на упередження та виявлення помилок, а також проведення своєчасних коригувань суттєвих помилок у процесі обробки інформації» [15, с. 97].

Аналіз нормативних джерел на національному рівні виявив нормативне закріплення терміну «система внутрішнього контролю» лише у рамках державного контролю. Так, в Основних засадах здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів СВК, як поняття, означає впровадження керівником бюджетної установи політики, правил і заходів, які забезпечують функціонування, взаємозв'язок та підтримку всіх елементів внутрішнього контролю і спрямовані на досягнення визначених мети (місії), стратегічних та інших цілей, завдань, планів і вимог щодо діяльності установи [16].

У міжнародній практиці за підходами COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission – Комітет спонсорських організацій Комісії Тредвея) СВК представляє собою процес, здійснюваний суб'єктами контролю та спрямований на отримання гарантій по досягненню цілей в окремих сегментах діяльності. У даній концепції поняття «система внутрішнього контролю» та «внутрішній контроль» визначені тотожно – як процес, що, на наш погляд, декілька звужує сутність системи.

Не викликає сумніву, що дефініція «система внутрішнього контролю» адекватно усвідомлюється лише через призму її взаємопов'язаних, найбільш суттєвих елементів (рис. 1).

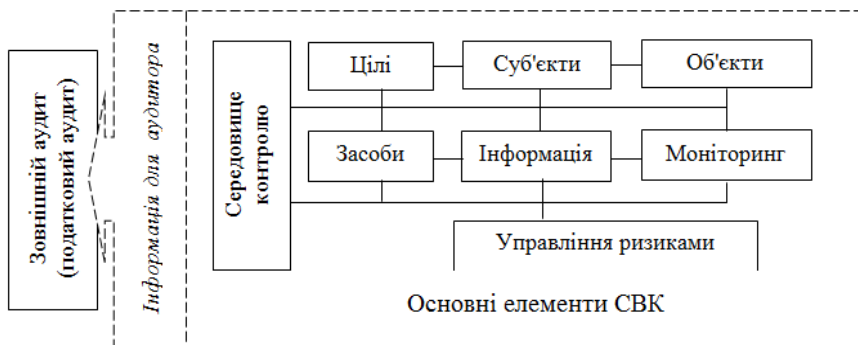

Рис. 1. СВК за основними елементами
Джерело: авторська розробка

Саме ця сукупність елементів СВК (мета як синтез стратегічних та тактичних цілей; суб'єкти; об'єкти; середовище контролю; засоби СВК; інформація; управління ризиками; моніторинг), їх внутрішня єдність, визначена стійкість та взаємозв'язок є передумовою створення дієвої СВК для оцінки ступеню довіри до неї при здійсненні внутрішнього контролю.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що для організації дієвого внутрішнього контролю на підприємстві необхідно передусім вирішити питання єдиного підходу до понятійного апарату внутрішнього контролю на законодавчому рівні з урахуванням міжнародного досвіду і специфіки економічного розвитку суб'єктів господарювання України. Це уможливить подальший науковий пошук у напрямку розкриття єдиної концепції внутрішнього контролю (за його компонентами), його методологічного базису, методичних та організаційних засад.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017 року. Частина I-III. Рада з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості. Міжнародна федерація бухгалтерів. URL : [https:// www.](https://www.)

apu.net.ua/attachments /article /1151/2017_%D1%87% D0%B0% D 1%81 %D1%82%D1%8C1.pdf

2. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту: Рада з Міжнародних Стандартів Внутрішньому Аудиту. Переклад: ВГО «Інститут внутрішніх аудиторів України», січень 2017 р., С. 36. URL : [https:// www.iaa.org.ua/wp-content/uploads/2013/08/IPPF-Standards-2017_Ukrainian.pdf](https://www.iaa.org.ua/wp-content/uploads/2013/08/IPPF-Standards-2017_Ukrainian.pdf).

3. Семенець А. О. Формалізація категоріально-термінологічного апарату внутрішнього аудиту на підприємствах торгівлі. БІЗНЕСІНФОРМ, № 3'2019. С 276-285. URL : [https://www. business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-3_0-pages-276_285.pdf](https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-3_0-pages-276_285.pdf)

4. Исследование текущего состояния и тенденций развития внутреннего аудита. URL: [https://www.ey.com/ Publication / vw LUAssets/EY-internal-audit-2016/\\$FILE/EYinternal-audit-2016.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-internal-audit-2016/$FILE/EYinternal-audit-2016.pdf).

5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII / Верховна Рада України. URL : [https:// zakon.rada.gov. ua/ laws / card/2258-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2258-19)

6. Робоча програма постійного вдосконалення професійних знань аудиторів з теми «Отримання незалежним аудитором розуміння системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання та використання роботи внутрішнього аудиту» : Рішення Аудиторської палати України від 28.02.2013 р. № 265/9. URL : [https:// ips. ligazakon. net /document/view/FIN86235?an=1](https://ips.ligazakon.net/document/view/FIN86235?an=1).

7. Бюджетний кодекс України: Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. / Верховна Рада України. URL : [http://vobu.ua/ukr/ documents /item/bku](http://vobu.ua/ukr/documents/item/bku).

8. Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року: Розпорядження Кабінету міністрів України від 24.05.2005 р. № 158-р. URL : [http:// zakon3.rada.gov.ua /laws/show/158-2005- %D1%80](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-%D1%80)

9. Артюх О. В., Албу Н. М. Внутрішній контроль на конкурентоспроможному підприємстві: проблеми визначення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. URL : [http://global-national. in. ua/issue-7-2015/15-vipusk-7-veresen-2015- r/1334-artyukh-o -v-albu-n-m-vnutrishnij-kontrol-na-konkurentospr omozhnomu-pidpriemstvi-problemi vizna](http://global-national.in.ua/issue-7-2015/15-vipusk-7-veresen-2015-r/1334-artyukh-o-v-albu-n-m-vnutrishnij-kontrol-na-konkurentospro-mozhnomu-pidpriemstvi-problemi-vizna)

10. Артюх О. В., Проценко К. В. Внутрішній контроль та внутрішній аудит суб'єктів господарювання: співставлення понять. *Сучасні тенденції в економіці та управлінні*: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 30 червня 2017 р. Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2017. С. 50–54.

11. Бутинець Т. А. Організаційні підходи до формування системи внутрішнього контролю. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Житомир : ЖДТУ, 2013. №1(63). С. 12–17.

12. Шматковська Т. О., Ярош В. В. До проблематики організації системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Острог: «Острозька академія», 2014. Вип. 25. С. 200–205.

13. Сиротенко Е. А. Внутрифирменные стандарты аудита: учебное пособие [3-е изд., перераб.]. М.: КНОРУС, 2007. 240 с.

14. Єршова Н. Ю. Шляхи вдосконалення системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії*. Дніпропетровськ : ДДФА. 2013. С. 171–176.

15. Петрик О. А. Удосконалення постулатів аудиту як важливий напрям розвитку його теорії. *Економічний вісник національного гірничого університету*. 2004. № 3 . С. 95–101.

16. Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 1062. URL : [https:// zakon. rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF / ed20181212#n22](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF / ed20181212#n22)